મારા જીવનમાં સત્સંગનું પ્રદાન

~ હિરેન મોદી (અમદાવાદ)

‘હું હું ના રહ્યો, મારું જીવન મારું ના રહ્યું...’

વાત છે લગભગ ૧૧-૧૨ વર્ષ પહેલાંની. મહિનાનો છેલ્લો રવિવાર હતો. તે સાંજે સંગીતા ભજનસંધ્યામાં લગભગ ૪:૦૦ કે ૪:૩૦ વાગ્યે જવાની હતી. મનથી ઇચ્છા ના હોવા છતાં જવું પડશે તેવું હું અનુભવતો જ હતો. મેં નક્કી કરી રાખ્યું હતું કે, તે વહેલી જશે અને હું લગભગ ૬:૩૦ કે ૭:૦૦ વાગ્યા દરમિયાન પહોંચીશ. લગભગ તે સમયે બોરિંગ ભજનો પૂરાં થઈ ગયાં હોય અને સાહેબદાદા અથવા અશ્વિનદાદા અથવા શાંતિદાદા કંઈક સમજદારીવાળી વાતો કરતા હશે તે સાંભળી પછીથી જમીને ઘરે આવીશ. અજાણ્યા લોકો સાથે હસતું મોઢું રાખી મળવું પડશે એટલે મને ખૂબ કંટાળો આવતો હતો.

આમ તો સંગીતા અને રાજવીને કારણે હું પણ સત્સંગમાં હતો એવું કહેવાય. પરંતુ ભગવાન અને સંત મારા જીવનની તાર્કિક સમજણમાં કોઈ અસ્તિત્વ ધરાવતા ન હતા. ક્યારેય ટાળવાનું બહાનું ન મળ્યું એટલે ભજનસંધ્યામાં મારા સમયે, મારી રીતે જતો. સભા પતે એટલે તરત જમી લેવાનું અને પછી નીકળવાની ઉતાવળ. પણ સંગીતાને હજુ બધાંને મળવું હોય અને નિરર્થક ટોળટપ્પા કરવા હોય. મારો ચહેરો ફૂલી જાય અને છેવટે તેને કહું કે, ‘ચાલો હવે બહુ થયું.’ બીકમાં કે ખચકાતાં પણ એનું પતાવી મારી સાથે ગાડીમાં બેસી અમે પાછાં ઘરે આવતાં. ઘણા સમય માટે વાતાવરણ ભારે રહેતું. સાચું કહું તો મેં પણ સત્સંગમાં જોડાવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. એકવાર એન. આર.દાદાને ત્યાં સભામાં ગયો હતો અને એ અહેસાસ લઈને પાછો આવ્યો હતો કે, જાણે ક્યાંક ફસાઈ ગયો.

એમાંય એક ઘટનાક્રમ કાયમ ઘટતો. જ્યારે પણ આવી કોઈ પણ સભામાં જાઉં ત્યારે એ જ દેખાતું હતું કે, આ લોકો કેટલા લાપરવાહ છે. મહેમાનો આવે તે પહેલાં બધી વ્યવસ્થાઓ કેમ પૂરી નહીં કરતા હોય. લાઈન દોરી મારીને ખુરશીઓ ગોઠવવી જોઈએ, જમવાનું થોડું પૌષ્ટિક તો હોવું જોઈએ, હર વખત પૂરી જ ખાવાની ? આવા કેટલા બધા વિચારોનાં વમળ ઊઠતાં. પૂરો સમય આવાં નિરર્થક મૂલ્યાંકનો કરતો રહેતો. કોની ક્યાં ભૂલ છે, કરનાર હજુ વધુ સારી રીતે કરી શકતા હતા વગેરે વિચારોમાં જ ગળાડૂબ રહેતો.

મનમાં જ્યારે આવાં વમળોનો ધસારો વહેતો હોય, તો કાન થોડા સાંભળી શકે ? જે સાંભળ્યું તેનું પણ મનના નિર્ણયોને પ્રમાણિત થાય તેવી રીતે અર્થઘટન કરતો અને મારાં અર્થઘટનોને વાસ્તવિકતા માની વર્તતો. આવી બધી પ્રક્રિયાઓ અને અનુભૂતિઓ સાથે પણ કોણ જાણે કેમ, મારું સત્સંગમાં જવાનું ધીરે ધીરે વધતું ગયું. સામાન્ય રીતે આવું બને નહીં ! કોઈ તર્ક નહતો અને ખબર નહીં કેમ તર્ક પામવાનો વિચાર પણ નહોતો આવ્યો.

ધીરે ધીરે મોગરી જવાનું ચાલુ થયું. સંગીતાને જવું હોય એટલે લઈ જતો અને હું એવું જ માનતો કે એને જવું છે એટલે જ લઈ જાઉં છું. બાકી મને ત્યાં પણ મંદિર કે ઠાકોરજીમાં કોઈ જ રસ નહીં. હા, સાહેબદાદા સાંજે પૉર્ચની બહાર બેઠા હોય અને આનંદ અને હાસ્યની છોળો ઊડતી હોય, સેવકો અને અન્ય ભક્તો, સંતો વિનમ્ર સ્વભાવના એટલે એ બધું સારું લાગતું. પણ મજા કરી રાત્રે તો ઘરે જ પાછા આવવાનું. ક્યારેક મઝા ન આવતી તો ઉતાવળ કરી કે કરાવી વહેલા પરત ફરતાં.

૨-૩ વર્ષ આ ક્રમ ચાલ્યો. એક દિવસ પંકજભાઈની ઑફિસમાં રતિકાકા, દિલીપભાઈ અને પંકજભાઈની સાથે બેઠાં હતાં. ત્યારે દિલીપભાઈએ મને પૂછ્યું કે, ‘શું કામ કરો છો ?’ થોડી ઘણી વાત કરી તો આ ત્રણેય સંતોએ કુતૂહલ દર્શાવ્યું. હવે તો પોતાની બડાશ દિલ ખોલીને મારી, અને સારું પણ લાગ્યું.

પછી એક વખત, ખબર નહીં કેમ પણ સાહેબદાદાએ મને કહ્યું કે, ‘આપણા આઈ.ટી.સી.ના સ્ટાફ માટે કોઈ ટ્રેનિંગ કરો. સમાજસેવાની ખેંચ તો હતી જ, એટલે તરત હા પાડી. આઈ.ટી.સી.માં દિવ્યેશભાઈને મળવાનું થયું. મને લાગ્યું કે, તેઓ ઉત્સાહપૂર્વક આટલા મોટા ટ્રેઈનરનો લાભ લેવા તત્પર હતા. બીજું બધું ઠીક, પણ સમાજ માટે કંઈક કરવાની તક હું ચૂકતો ન હતો. મને તેનું મૂલ્ય વર્તાતું. કામ કરવાનું નક્કી કરી, આપણી વૈશ્વિક છટાથી ટ્રેનિંગ શરૂ કરી. તે દરમિયાન કોઈ પણ સંતોનો કોઈ પણ પ્રકારનો મહિમા નહતો. સ્ટાફની સામે દિવ્યેશભાઈની ભૂલો અને ખામીઓ ઉઘાડી પાડતો. હું કહું છું તેમ તેઓ કરીને સુધારો લાવી શકે છે તેવું લાગતું. અને સાચે જ તેઓ મારી વાત સાંભળી આચરણમાં લાવતા ગયા. આ પ્રક્રિયા ૩ વર્ષ ચાલી. દર મહિને જઈ ૨ દિવસ કોચિંગ કરી પરત ફરતો. સંગીતા પણ મારી સાથે જ કોચિંગ કરતી. આ સમયગાળા દરમિયાન દિવ્યેશભાઈ મને કહેતા આવ્યા કે, ‘તમે સવારે પૂજા કરવાનું શરૂ કરો ! તમારા માટે તે ભગવાન સાથે સીધા સંપર્કનું કારણ થઈ જશે.’ પણ તે વાત મનને માનવામાં ૩ વર્ષ લાગ્યાં.

ના જાણે કેમ એક દિવસ પ્રેરણા થઈ અને સંગીતાને કહ્યું તે અશ્વિનદાદાને વાત કરે કે, મારે પૂજા જોઈએ છે. તેઓએ અમને મોગરી આવવા રજા આપી અને અમે તે જ દિવસે પહોંચી ગયાં. મને પૂજા આપતી વખતે તેઓએ પૂજા કરવાની રીત પણ શીખવી અને કહ્યું કે, ‘પૂજામાં રોજ ૧૧ માળા કરવી.’ બીજા દિવસે સવારે કચવાતા મને પૂજા કરવા બેઠો ત્યાર સુધી સતત એ જ વિચાર ચાલ્યો કે ૧૧ માળા કેવી રીતે થશે ? કેટલો બધો સમય જશે અને સવારે વળી દોડધામ કેટલી ! આ પહેલાં માળા ક્યારેય હાથમાં પકડી જ નહોતી. પણ જ્યારે જ્યારે પૂજા કરવા બેઠો ત્યારે ગુરુકૃપાથી ભજનો ગાવાનાં ચાલુ થઈ ગયાં. ધૂન અને માળા ચાલ્યાં કર્યાં અને સાહેબદાદા, અશ્વિનદાદા અને શાંતિદાદાની સ્મૃતિઓ મારા અંતરપટમાં ફિલ્મની રિલની જેમ ચાલવા લાગી. પૂજા લગભગ દોઢ કલાક ચાલી. ત્યારથી આજ દિન સુધી ક્યારેય પણ આ ગુરુઆજ્ઞા નથી ચૂક્યો અને અનેક વખત આ પૂજા એક કલાક ઉપર ચાલતી હોય છે. ભજનો ગમવા માંડ્યાં. ભજન ગાતાં શીખવા માંડ્યો, મસ્તી આવી ગઈ. સાહેબદાદા જે કહેતા તે આજ્ઞા તરીકે સંભળાવા માંડી. આટલાં વર્ષોથી અઠવાડિક સત્સંગસભાનો મહિમા ગાતા રહ્યા, ગરજુ બનીને આજ્ઞા કરતા ગયા પણ આજે એ વાત અંદર ઊતરી. કદાચ આત્મા જાગૃત થવા લાગ્યો હશે. અઠવાડિક સત્સંગસભા નિયમિત ભરવા માંડ્યો. હવે તો સમય પહેલાં પહોંચું અને પૂર્ણાહુતિ પછી જ નીકળું. કામના લીધે સુરત અવારનવાર મુસાફરી રહેતી ત્યારે અમદાવાદની સભા ચૂકતો, પણ પછીથી સુરતમાં સભામાં ભાગ લેવા માંડ્યો.

પહેલાંના હિરેનનો પ્રશ્ન હોય-'તો શું થયું ? જીવનમાં શો ફેર પડ્યો ?'

પહેલાં અમદાવાદની અઠવાડિક સભામાં જતો ત્યારે કાર્યકર્તાઓ અને આયોજકોમાં કેટલી કસરો છે તે જ દેખાતું. કોઈ પ્રવચન આપતું હોય તો તેમાં તેને માપતો રહેતો. સભા-સમૈયામાં જતો પણ આનંદ નહતો. પણ સાહેબજી મહારાજ અને ગુરુહરિએ અમુક પ્રસંગો મૂકીને નિષ્ઠા દૃઢ કરાવી હતી એટલે લાગેલો રહ્યો. મારાં વિચાર, વાણી અને વર્તન તો હજી પહેલાંના દોષ-શોધક હિરેનનાં જ હતાં. મોગરીમાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠાના મહોત્સવ વખતે એકવાર અશ્વિનદાદાએ કૃપા કરી એક વાત કરી હતી : આપણાં વિચાર, વાણી અને વર્તન હંમેશાં સંલગ્ન હોય. જે મનના વિચારમાં હોય, તે જ વાણી અને વર્તનમાં આવે. આ વાત સમજાઈ ગઈ અને માનસિક નોંધ લઈ લીધી.

અઠવાડિક સભાઓમાં, સમૈયામાં અને અન્ય સેવાઓ દરમિયાન આ વાતનો નિદિધ્યાસ થતો રહ્યો. અને આજે હું સભામાં જાઉં, કે સમૈયામાં જાઉં કે અન્યો સાથે કોઈક સેવામાં હોઉં ત્યારે અનુભવું છું કે, મારી દૃષ્ટિ ફરી ગઈ. હવે એ જ સ્વયંસેવકો કેટલા મોટા દેખાય છે. આ યુવાનો અને યુવતીઓએ આખો દિવસ પોતાના વ્યવસાયોમાં દોડધામ કરી હોય અને રાત્રે અહીં આવી નિષ્કામ થઈ સેવાઓ અર્પણ કરે છે. સહુની વ્યવસ્થાનું ધ્યાન રાખે છે. તેઓ સેવા-ભક્તિનો માહોલ ઊભો કરી રહ્યાં છે, જેમાં મારા જેવાને સંતનો, ગુરુનો, પ્રગટ સંતભગવંત સાહેબજીનો અને શ્રી ઠાકોરજીનો સંબંધ મળે છે. ધન્ય છે તેઓની ભક્તિને ! ધન્ય છે સાહેબજી મહારાજને, ધન્ય છે ગુરુહરિને, ધન્ય છે સાહેબજીના સર્વે સંતોને !

આ ઉપરાંત શો ફેર પડ્યો ?

મારાં પરિવારજનો સાહેબનાં મનાવાં માંડ્યાં. સંપ અને સુહૃદભાવની ભાવનાનો ઉદ્ભવ થયો. આસપાસ દિવ્યતા દેખાવા માંડી. મારાં વિચાર, વાણી અને વર્તન રૂપાંતરિત થયાં. અહંકાર નિમ્ન થતો ગયો, કૃતજ્ઞતાનો ઉદય થતો ગયો. સાહેબ જીવનનું સૅન્ટર બનતા ગયા. દિવ્ય આશરો મળ્યો. મનનો ઉચાટ ટળી ગયો અને શાંતિ સ્થાપિત થઈ. આપણા સત્સંગનો મહિમા શબ્દોમાં કંડારવો તો મને અશક્ય લાગે છે. પ્રસંગોનો સાર લખવા જાઉં તો પાર આવે તેવો નથી.

પણ આપણે અચૂક હિસાબ માંડવો જોઈએ ! સત્સંગમાં આવ્યો ત્યારે મારા જીવનની શી પ્રાથમિકતાઓ હતી અને આજે શું છે ? પહેલાં શી અનુભૂતિઓ હતી અને આજે શું છે ? મને તો આ સત્સંગ ના મળ્યો હોત તો હજુ પણ જન્મ-મરણના ચકરાવાના ચક્રવ્યૂહમાં જ ગૂંચવાયેલો હોત અને તેની મને ખબર પણ ના પડત. જીવન કેવું હોત ?

LIFE IS FULL OF SOUND AND FURY SIGNIFYING NOTHING!!!

એ જ જીવનને ભગવાનની દિવ્યતાની ચાદર ઓઢાડી હોય તો જીવન સાર્થક જણાય. તો ચાલો ! કૃતજ્ઞતા અને ધન્યતાના અહેસાસ સાથે જિંદગી જીવીએ ! મનોજદાસજી જે પરમ આનંદની વાત આપણને કરે છે તેમાં જીવતા થઈ જઈએ. આ આપણો સત્સંગ, આ આપણા સાહેબદાદા, આ આપણા સંતો અને આ આપણા સત્સંગીઓ સાથે જ જીવન રસબસ કરી દઈએ. ◆

॥ ગુરુની આજ્ઞાનો પ્રત્યુત્તર કેવળ 'હા, જી !' જ હોય ! ॥

~ સાધુ પૂજ્ય પંકજદાસજી (તપોભૂમિ બ્રહ્મજ્યોતિ, મોગરી)

આલોકમાં હોય કે પરલોકમાં – ગુરુ તેઓના શિષ્યને આજ્ઞા ત્યારે જ આપે છે, જ્યારે શિષ્યને ગુરુનો સ્વીકાર હોય. જ્યારે આપણે પરલોક સંબંધી થનાર પ્રાપ્તિનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે એવા ગુણાતીત ગુરુની આજ્ઞાનું મૂલ્ય ઘણું છે. ગુરુ પ્રત્યેની નિષ્ઠા દૃઢ હોય, ગુરુનાં આચરણ માટે સર્વાંગી નિર્દોષભાવ હોય અને પ્રભુને અને ગુરુને રાજી કરવાની અદમ્ય ભાવના હોય ત્યારે જ ગુરુ શિષ્યને આજ્ઞા કરતા હોય છે.

ગુરુ શિષ્યને જ્યારે આજ્ઞા કરે છે તેની પાછળ તેઓને શું સ્વાર્થ હોય ? જો વિચારને પામીશું તો ખ્યાલ આવશે કે તેઓને અંગત કોઈ સ્વાર્થ નથી હોતો. આજ્ઞા કરવા પાછળ કોઈ કાર્ય કરાવી લેવાની કે કોઈ પદાર્થ પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના નથી હોતી. પણ કેવળ શિષ્યના કલ્યાણની ભાવના રહેલી હોય છે.

શિષ્ય સત્યકામ જાબાલીને બ્રહ્મવિદ્યા પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના જાગી. ત્યારે તેઓ ગુરુ પાસે પહોંચીને પ્રાર્થના કરે છે કે, 'મારે ભગવાનનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું છે. મને બ્રહ્મવિદ્યા શિખવાડો.' ત્યારે ગુરુએ શિષ્ય સત્યકામની હૃદયની ભાવનાને વાંચી આશ્રમની એકસો ગાય આપીને આજ્ઞા કરી કે, 'સો ગાયની ચારસો ગાય થાય ત્યારે આશ્રમમાં પરત આવજે.'

શિષ્ય સત્યકામે સંશય ન કર્યો. માયિક બુદ્ધિ અને ગુરુ પ્રત્યે મનુષ્યભાવ લાવ્યા વગર ગુરુના આશીર્વાદને શિરે ધારી એકસો ગાય લઈને આશ્રમમાંથી પ્રસ્થાન કરે છે. સ્વાભાવિક છે કે એકસો ગાયનાં સર્વાંગી રીતે જતન કરવામાં ડગલે ને પગલે પ્રશ્નો આવે, વિઘ્નો આવે. પણ સત્યકામ ગુરુની સ્મૃતિ અને ગુરુના બળે માર્ગમાં આવતાં વિઘ્નોને દૂર કરે છે, પ્રશ્નોના ઉકેલ લાવે છે અને નિત્ય પ્રત્યે નવા જ ઉમંગ સાથે ગુરુની આજ્ઞાનું અનુસંધાન રાખી તેઓની યાત્રા ચાલુ રાખે છે. ગાયોની સંખ્યા વધતી જાય છે. જે દિવસની પ્રતીક્ષા હતી તે દિવસ આવી ગયો. એકસો ગાયની ચારસો ગાય થઈ ગઈ. એટલે ગુરુ આજ્ઞાને શિરે ધારી શિષ્ય સત્યકામ ચારસો ગાય લઈને આશ્રમમાં પ્રવેશ કરે છે. અંતર્યામીપણે ગુરુને શિષ્યની ચાલી રહેલ સાધનાનું અનુસંધાન સાથે સ્પષ્ટ દર્શન હોય છે.

ગુરુને સાધન એટલે કે ચારસો ગાય પ્રાપ્ત કર્યાની કોઈ ખુશી નથી. ગુરુની ખુશી એક જ છે કે, તેઓના શિષ્યે આજ્ઞાનું સારધાર પાલન કર્યું. આપણો માર્ગ સાધનનો નથી પણ કૃપાનો છે. આજ્ઞાપાલન કરવાથી ગુરુની કૃપા તત્કાળ વરસે છે. શિષ્ય સત્યકામના અંતરે બ્રહ્મવિદ્યાનો પ્રકાશ થાય છે. વેદ-ઉપનિષદની ઋચાઓ સહજભાવે તેઓના મુખમાંથી સરી પડે છે. ગુરુ જ્યારે શિષ્યને આજ્ઞા કરે છે ત્યારે ફક્ત શાબ્દિક આપ-લેની બાબત નથી થતી પણ કહેવાતા બે-ચાર શબ્દો કે બે-ચાર વાક્યોમાં બ્રહ્માંડ ભરાય તેટલી શક્તિ છુપાયેલી હોય છે. માટે ગુરુ આજ્ઞા કરે ત્યારે મારાથી નહિ પળાય તેવા નકારાત્મક વિચારે વિરોધ કરવાને બદલે ફક્ત 'જી' કહીને આજ્ઞાને શિરે ચઢાવી, સામાન્ય યત્ન કરવાથી વિશાળ ફલક ઉપર પ્રાપ્તિ સંભવે છે. કારણ, ગુરુની આજ્ઞામાં ન દેખાતી બુદ્ધિ, શક્તિ, તેજ, પ્રકાશ છુપાયેલ છે. ◆